

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 17.10.2001
KOM(2001) 611 endelig

BERETNING FRA KOMMISSIONEN

Sammenfatning af EU's indsats som reaktion på begivenhederne den 11. september og vurdering af deres forventede økonomiske konsekvenser

I SAMMENFATNING AF EU'S REAKTION PÅ BEGIVENHEDERNE DEN 11. SEPTEMBER

Den Europæiske Union har efter de tragiske begivenheder den 11. september handlet hurtigt og beslutsomt både internt og internationalt. EU har vist solidaritet med USA's regering og befolkning og har understreget sin støtte til den igangværende militære aktion. Alle tretten kandidatlande var hurtigt ude med støtte til den holdning, EU havde givet udtryk for.

Kommissionen og Rådet har arbejdet intensivt med at udforme en reaktion, som udgør et samlet hele, på den diplomatiske, den økonomiske, den finansielle, den politiske og den sikkerhedsmæssige front. Der har været afholdt møder på ministerplan med USA og et topmøde med Rusland. Kommissionens formand Romano Prodi og premierminister Guy Verhofstadt har været i Washington efter Det Europæiske Råds ekstraordinære møde den 21. september.

EU-trojkaen har været i Pakistan, Iran, Saudi-Arabien, Egypten og Syrien som led i en samordnet indsats fra EU's side og sideløbende med medlemsstaternes egen indsats for at opbygge den internationale koalition mod terrorisme.

Europa-Parlamentet har to gange drøftet situationens udvikling og har også ved konkret handling vist sin politiske solidaritet. Det godkendte således blot to dage efter Kommissionens vedtagelse forordningsforslaget om indefrysning af midler, der indehaves af organisationer og enkeltpersoner, der er mistænkt for at støtte eller finansiere terroristvirksomhed.

Samtlige aktioner, der er iværksat, og deres omfang fremgår af den plan for EU's reaktion på begivenheder den 11. september, som Rådet (almindelige anliggender) har vedtaget. Planen er et levende dokument, som ajourføres løbende.

EU har reageret på disse begivenheder med stor beslutsomhed. Ved et tæt samarbejde og ved at udforme én sammenhængende reaktion, der omfatter en lang række foranstaltninger, har EU været med til at forme den nye internationale dagsorden. Ved at tage hånd om bekymringen hos borgerne i såvel nuværende som kommende EU-medlemsstater er EU's indsats med til at genopbygge tilliden og mindske den økonomiske uro.

EU'S INDSATS

Stabilisering af de finansielle markeder

- Den Europæiske Centralbank (ECB) traf straks foranstaltninger for at sikre markeders likviditet i kølvandet på angrebet og nedsatte den 17. september i lighed med andre centralbanker rentesatserne med 0,5 %.
- Rådet og Det Europæiske Råd søgte aktivt at styrke tilliden til markedet i deres konklusioner i dagene umiddelbart efter den 11. september.

Fælles indsats mod terrorisme

- Rådet (retlige og indre anliggender) har vedtaget en omfattende handlingsplan, og Kommissionen har allerede fremsat forslag om fælles bestemmelser om terrorisme (definition og sanktioner) og om en europæisk arrestordre, som skal erstatte nationale udleveringsprocedurer.

- Der er enighed om, at der hurtigt skal ske en styrkelse af efterretnings- og politisamarbejdet (Europol og Eurojust) såvel internt i EU som med tredjelande, bl.a. USA.
- Kommissionen har foreslået foranstaltninger, der styrker sikkerhedselementer ved det fælles visum.
- Der er overvejelser i gang om, hvordan de eksisterende EU-bestemmelser (om f.eks. asyl eller finansielle markeder) kan gøres "terrorismesikre".

Finansiering af terrorisme og økonomisk kriminalitet

- I overensstemmelse med resolutioner fra FN's Sikkerhedsråd er der indført indefrysning i hele EU af midler, der indehaves af enkeltpersoner og organisationer, der er mistænkt for at finansiere eller støtte terroristangrebene.
- Arbejdet med at nå til enighed om ændringer af direktivet om hvidvaskning af penge er blevet intensiveret. Ændringerne går ud på, at flere transaktioner bliver omfattet, og at flere erhverv får indberetningspligt.
- Der arbejdes mere intensivt med direktivforslaget om markedsmissbrug, der skal forhindre, at de finansielle markeder misbruges af terrorister eller andre kriminelle grupper.
- Ved hjælp af peer review, der inddrager medlemsstaternes finanstillsyn og Kommissionen, skal det undersøges, hvordan kandidatlandene gennemfører foranstaltningerne mod hvidvaskning af penge. Dette vil ske som led i den normale undersøgelse af, hvordan de gennemfører bestemmelserne om finansierings-tjenesteydelserne.
- Kommissionen vil spille en ledende rolle i styrkelsen af Taskforcen for Finansielle Aktioner (FATF), bl.a. ved at ajourføre dens kommissorium og de eksisterende henstillinger med henblik på at imødegå finansiering af terrorisme.
- Man er i gang med at overveje, hvordan store bevægelser af kontante beløb på tværs af EU's grænser udadtil kan toldkontrolleres. Dette er måske nødvendigt for at udbedre huller i hvidvaskningsreglerne.

Humanitær bistand

- EU har mobiliseret over 310 mio. EUR (over 100 mio. EUR fra Kommissionen) i støtte for at lette den afghanske befolknings lidelser i de kommende måneder.
- Som en umiddelbar reaktion har Kommissionen frigivet 5,5 mio. EUR i nødhjælp. Efter anmodning fra Kommissionen har Europa-Parlamentet og Rådet tilladt, at der frigives yderligere 40 mio. EUR til humanitær bistand, og ser positivt på, at Kommissionen fremsætter endnu en anmodning om yderligere 10 mio. EUR. Det kan blive nødvendigt med yderligere anmodninger afhængigt af udviklingen i den internationale situation.
- Via ECHO (kontoret for humanitær bistand) har Kommissionen iværksat en koordinering, der skal optimere den samlede virkning af Europas støtte.
- Der er blevet frigivet yderligere 6 mio. EUR i fødevarehjælp til Verdensfødevareprogrammet.

Luftfartssikkerhed

- Kommissionen har fremsat et forordningsforslag om ensartede EU-sikkerhedsnormer. Der vil blive foreslået yderligere foranstaltninger vedrørende sikkerheden for luftfarten og i lufthavnene på basis af rapporten fra den højtstående ekspertgruppe, som blev forelagt transportministrene den 16. oktober.

- Kommissionen har desuden foreslået nogle foranstaltninger, der kan træffes for at hjælpe luftfartsselskaber i EU med at klare de direkte konsekvenser af angrebene, herunder virkningerne for passagerernes tillid (f.eks. højere forsikringspræmier, ringere dækning, mistet fortjeneste i den periode, USA's luftrum var lukket, og supplerende udgifter til sikkerhed).
- Kommissionen vil sætte mere fart i indsatsen for at opbygge et fælles transatlantisk luftrum. Indtil der foreligger et forhandlingsmandat fra Rådet, vil Kommissionen som et første skridt søge at fastlægge en adfærdskodeks sammen med USA for sikre lige konkurrencevilkår.
- For at stramme de internationale regler for sikkerhed i lufthavne og hos luftfartsselskaber er der blevet fremsat en række anbefalinger over for Organisationen for International Civil Luftfart, som på EU's foranledning nu går videre med emnet.
- På foranledning af Det Europæiske Råd forestår Kommissionen et peer review af sikkerheden i lufthavnene. Medlemsstaterne er imidlertid tilbageholdende med at stille inspektører til rådighed til denne opgave. Sammen med USA nedsættes der en højtstående gruppe, der skal koordinere luftfartssikkerhedsforanstaltninger og støtteforanstaltninger for luftfartsselskaberne med henblik på at undgå konkurrenceforvridning.

Styrkelse af de internationale regler

- Det Europæiske Råd opfordrede den 21. september til en hurtig gennemførelse af de eksisterende konventioner om terrorisme og støttede det indiske forslag om en generel rammekonvention mod international terrorisme. Der er arbejde i gang for at fremskynde tilslutningen til de eksisterende FN-instrumenter i EU-landene og i tredjelande. Disse specifikke konventioner skal dog styrkes og kompletteres. EU har en aktiv rolle i arbejdet med det indiske initiativ, der begyndte i New York den 15. oktober.

Civilbeskyttelse

- Der blev den 11. september iværksat et døgnberedskab hos Kommissionens civilbeskyttelseskontor. Kontoret har opstillet en række områder, hvor der tilbydes hjælp til USA, f.eks. eftersøgnings- og redningshold, lægebistand, identifikationshold og psykologhjælp.
- Lederne af civilbeskyttelsen i medlemsstaterne mødtes den 12. oktober. De bekræftede, at de agtede at udbygge samarbejdet mellem civilbeskyttelsesmyndighederne i forbindelse med større terroristangreb inden for rammerne af EU-ordningen for civilbeskyttelse, der forventes etableret pr. 1. januar 2002.

Trusler fra biologiske og/eller kemiske stoffer

- Kommissionen og medlemsstaterne er i gang med at udforme et EU-system til overvågning og kontrol af overførbare sygdomme, som bl.a. omfatter et system for hurtig varsling og reaktion. Der findes i forvejen EU-bestemmelser om bekæmpelse af overførbare dyresygdomme, herunder dyresygdomme, der kan overføres til mennesker.

Sikring af vitale infrastrukturer og forsyninger

- Kommissionen er allerede gået i gang med at se nærmere på behovet for øget samarbejde på EU-plan for at garantere sikkerheden for centrale forsyninger og net. Dette supplerer den snart afsluttede høringsrunde om grønbogen fra sidste år om energiforsyningssikkerhed. Rådet vil i december overveje, hvordan der kan ske en opstramning af sikkerheden ved kommunikationsnet efter Kommissionens meddelelse fra foråret.

Begivenhederne den 11. september omdefinerer det udenrigspolitiske verdensbillede og stiller EU over for nye udfordringer. Rådet (almindelige anliggender) har allerede

taget fat på spørgsmålene. Der er straks blevet truffet foranstaltninger med hensyn til krisen i Afghanistan og nabolandene, også på multilateralt plan. Kommissionen har fremlagt nogle indledende elementer til bredere anlagte overvejelser om hensigtsmæssige reaktioner på mellemlang og lang sigt for så vidt angår de eksterne forbindelser, som formandskabet har iværksat.

Dette har vidtrækkende konsekvenser for prioriteringen af indsatsen og ressourcerne på EU-plan. Følgende elementer kan nævnes:

- Krisen indebærer en ny dynamik i **dialogen med den arabiske/islamiske verden**.
- I forbindelse med **fredsprocessen i Mellemøsten** skal EU, i tæt samarbejde med USA, insistere på, at Mitchell-rapporten føres ud i livet, og at parterne får et langsigtet politisk perspektiv, ved at forhandlingerne genoptages vedrørende såvel de palæstinensiske som de syriske aspekter.
- Krisen er en grund mere til at sætte mere fart i **Barcelona-processen**, bl.a. vedrørende demokratisering, social retfærdighed, opbygning af institutioner og styreformere, som er blevet endnu vigtigere på den aktuelle baggrund. Dette vil medvirke til at fremskynde og udbygge reformer, der tager sigte på at forbedre udviklingsresultaterne og fremme demokrati.
- **EU's politik over for nabolandene** er først og fremmest gået ud på at fremme stabilitet ved at give kandidatlandene udsigt til medlemskab. Der bør nu ses ud over EU's fremtidige grænse til resten af Europa og overvejes nye typer af forbindelser, der *hverken* automatisk fører til medlemskab *eller* danner grobund for fremtidige gnidninger og spændinger mellem dem, der sidder trygt og godt indenfor, og dem, der er lukket ude. Barcelona-processen kan f.eks. være med til at vise, hvad der kan lade sig gøre.
- På det mere overordnede plan bør der ske en styrkelse af EU's samhandel og samarbejde med **Pakistan, Indien og Iran** samt med **Saudi-Arabien og Golfstaterne**. EU har for Pakistans vedkommende vedtaget en omfattende pakke af handelsforanstaltninger, som oprindeligt blev foreslået i marts i år. De har til formål at lette Pakistans eksport til EU. EU bør fortsætte med at revidere samhandelen og samarbejdet med Pakistan. Der bør iværksættes forhandlinger om fremtidig samhandel og samarbejde med Iran på grundlag af et mandat, som Kommissionen vil fremsætte forslag om senere på året. I Golf-regionen bør EU søge at opnå hurtige fremskridt i forbindelse med frihandelsforhandlingerne i Samarbejdsrådet for EU/Golfstaterne, som der for nylig blev vedtaget et nyt mandat for. Dette bør suppleres med en bredere politisk dialog.
- **Centralasien** bliver dybt berørt af udviklingen i de kommende måneder, og EU bliver nødt til at følge udviklingen her nøje og forsøge at støtte især regionale projekter og samarbejde om retlige og indre anliggender (bl.a. vedrørende narkotika og grænsekontrol).
- Begivenhederne har endvidere medført fornyet interesse i en multilateral indsats via FN og andre instanser. Det er blevet ekstra tydeligt, at der er behov for hurtige **WTO**-fremskridt. Begivenhederne har vist, at der med en koordineret, international indsats kan opnås resultater, der ellers ville have været umulige, hvis enkeltstater handlede på egen hånd.

- Det ser nu ud til, at der er en erkendelse af, at indsatsen imod international terrorisme skal understøttes af politikker, der tager sig af nogle af kilderne til den ekstreme utilfredshed - som dog aldrig kan retfærdiggøre terrorhandlinger. Disse kilder berører regeringers udemokratiske adfærd såvel som den uacceptable kløft mellem rig og fattig, miljødelæggelser og spørgsmål vedrørende kriminalitet, korrupsion, narkotika og sundhed. EU har nu mulighed for at udnytte sine erfaringer og fremme samarbejdet om de **nye tværgående spørgsmål på den internationale scene**, såsom fattigdom og migration, miljø, kriminalitet, narkotika og smitsomme sygdomme samt sikkerhedsspørgsmål vedrørende våbenspredning og terrorisme.
- EU's bilaterale politiske **dialog med tredjelande**, som ofte har fokuseret på menneskerettigheder og demokrati, skal ligeledes suppleres med en mere vægtig dialog om regional udvikling og sikkerhed, herunder terrorismen og dens årsager.
- Endelig er Kommissionen af den opfattelse, at begivenhederne har understreget behovet for at forbedre EU's krisestyringsprocedurer, bl.a. ved i højere grad at udnytte den **hurtige reaktionsmekanisme**. Den bør fungere lige så hurtigt og fleksibelt, som ECHO gør det inden for humanitær bistand.

På den baggrund fokuserer dette arbejdsdokument nu på de mulige økonomiske konsekvenser af begivenhederne, og der fremsættes nogle anbefalinger vedrørende indsatsen fremover. Det udgør en første rapport om opfølgningen på den 11. september. Kommissionen vil fortsat holde øje med situationen og fremsætte relevante anbefalinger.

II KONSEKVENSERNE AF BEGIVENhederNE DEN 11. SEPTEMBER FOR ØKONOMIEN OG SPECIFIKKE SEKTORER I EU

Den globale økonomiske situation før den 11. september

Før de dramatiske begivenheder den 11. september var der i alle vigtige områder i verden en afmatning. Afmatningen skyldtes for det første stigningen i oliepriserne i 1999/2000, der satte gang i inflationen, som centralbankerne reagerede på ved at hæve rentesatserne. For det andet brast dot.com-boblen og medførte dramatiske fald i aktiekurserne. Det resulterede tilsammen i afmatningen i den internationale samhandel, der steg 13 % sidste år, men kun er steget 2 % i år.

Disse rystelser har meget hurtigt forplantet sig som følge af globaliseringen af de finansielle markeder og erhvervslivets internationalisering.

På trods af sunde nøgletal havde EU derfor ikke kunnet undgå afmatningen. Navnlig stigningen i oliepriserne, som euroens svaghed forværrede, og den pludselige stigning i de europæiske fødevarerpriser gik ud over den disponible realindkomst og privatforbruget i EU. BNP ophørte næsten med at vokse i andet kvartal i år.

Afmatningens konsekvenser for beskæftigelsen kunne allerede mærkes i anden halvdel af 2000 i nogle medlemsstater og i varierende omfang i de forskellige økonomiske sektorer. Arbejdsløsheden holdt op med at falde i foråret 2001 og er siden begyndt at stige. Den forventes også at stige i 2002. Væksten i beskæftigelsen forventes at stagnere eller endda falde i 2001 og det meste af 2002.

Konsekvenserne på kort sigt af den 11. september

Begivenhederne den 11. september og den efterfølgende politiske udvikling forstærker den usikkerhed, der i forvejen kunne spores hos markederne, virksomhederne og forbrugerne.

Angrebene direkte skade på USA's infrastruktur er begrænset, når man tager størrelsen af USA's økonomi i betragtning. Mange mennesker mistede imidlertid livet, hvilket sammen med den igangværende militære aktion skaber en følelse af usikkerhed, ikke kun i USA, men i hele verden. Der er øget modvilje mod at tage risici, og tilliden er mindsket. De fleste observatører regner i deres prognoser for USA med en konjunkturedgang i 6-9 måneder fra tredje kvartal i år.

Japan, der i forvejen har lidt under deflation og strukturproblemer, forventes at stagnere i en længere periode.

I EU's økonomi er der ikke nogen væsentlige ubalancer, og strukturreformer har gjort økonomien mere fleksibel. Væksten i EU forventes imidlertid nu at blive på ca. 1,5 % i år, og et midlertidigt fald i BNP kan ikke udelukkes.

Fleksibiliteten i EU's økonomi ses af, at erhvervslivets og forbrugernes tillid ganske vist er faldet drastisk, men niveauet er stadig højere end det, der er set under tidligere lavkonjunkturer.

Konsekvenser for specifikke sektorer

For de **finansielle markeder** var der en mærkbar, men midlertidig, afbrydelse, som resulterede i mindre risikovillige investorer og potentielt mindre markedslivviditet og højere spreads. Som reaktion på begivenhederne nedsatte centralbanker overalt i verden rentesatserne, f.eks. nedsatte USA's centralbank og ECB dem med en halv procent, og USA's renteniveau nedsattes den 1. oktober til det laveste niveau siden 1962. Der er ikke desto mindre ny frygt for indtjeningen, og lavere aktiekurser kan få stor betydning for forbrugernes købelyst.

Der har også været konsekvenser for **forsikrings- og genforsikringssektoren**. De samlede erstatningskrav forventes at udgøre 20-80 mia. USD. De konkrete erstatningskrav som følge af angrebene forventes generelt ikke at skabe store problemer for den pågældende sektors økonomiske situation, men virkningerne af de faldende værdipapirkurser er af større betydning. Dette forårsagede allerede problemer før den 11. september (værdipapirer udgør ca. 30 % af forsikringsselskabernes investeringer).

I **luftfartssektoren**¹ er passagertallet faldet med 10 % i Europa, og flykapaciteten er blevet reduceret med 5 % siden den 11. september. Det har alvorlige følger for de europæiske luftfartsselskaber, der allerede før angrebene i USA stod over for alvorlige problemer. Det faldende passagertal og den reducerede flykapacitet vil sandsynligvis kunne mærkes i andre tilknyttede sektorer, men det afhænger af afmatningens længde og den overordnede politiske situation, hvilke virkninger det konkret vil få.

¹ Kommissionens meddelelse "The repercussions of the terrorist attacks in the United States on the air transport industry", KOM(2001) 574 endelig af 10.10.2001.

Såvel **turismesektoren og turistdestinationerne** forventes at blive påvirket, men med varierende effekt. Rejsearrangører og rejsebureauer, der sælger ferierejser til oversøiske destinationer, der er berørt af begivenhederne, flybilletter til fjerne destinationer og dyre storbyhoteller rammes hårdest. Det er dog vanskeligt at spå om de nøjagtige virkninger af begivenhederne, ligesom man heller ikke kan sige noget om, i hvilket omfang europæerne i 2002 hellere vil rejse inden for EU fremfor at holde ferie længere væk.

III PERSPEKTIVER FOR 2002

Der er mulighed for en bedring i 2002, forudsat at den politiske situation ikke forværres yderligere.

De sunde økonomiske nøgletal, der i vidt omfang skyldes indsatsen i forbindelse med Den Økonomiske og Monetære Union og indførelsen af euroen, betyder, at forudsætningerne for en bedring i 2002 er til stede.

Medlemsstaternes offentlige finanser er i en sådan tilstand, at der er plads til en vis fleksibilitet, og betalingsbalancen er for øjeblikket i ligevægt. I forhold til USA har de private husholdninger mindre gæld og større opsparing. Overinvesteringen i IKT-sektoren var mindre betydelig, hvilket betyder, at Europa i de øvrige sektorer har været mindre udsat for uroen i Internet- og IKT-sektoren. Efter faldet forventes det at blive muligt for virksomhederne at genopbygge deres lagre i forventning om en kommende stærkere efterspørgsel.

Endvidere har den makroøkonomiske stabilitet fået inflationen til at falde hurtigt: fra det højeste punkt på 3,4 % i maj faldt den til 2,5 % i september i euroområdet. Inflationen forventes fortsat at falde. Stigningen i arbejdsløsheden forventes at stagnere i 2002 som følge af udsigterne til et opsving.

Set i lyset heraf forventes det, at der på ny kommer gang i privatpersoners og husholdningers forbrug godt hjulpet af de skattnedsættelser, som mange medlemsstater har indført eller bebudet i det seneste år. Da der fortsat kun er begrænset økonomisk kapacitet tilovers, og da renten er lav for tiden, forventes det, at der atter kommer gang i investeringerne, når efterspørgslen kommer tilbage. Vækstraten i 2002 forventes derfor at ligge på omkring samme niveau som i 2001.

Baggrunden for den forsigtige optimisme skal ses i nøje sammenhæng med udviklingen i de politiske begivenheder og deres betydning for erhvervslivets og forbrugernes tillid. Hvis privatforbruget i USA falder kraftigt, vil perspektiverne for EU være meget mere dystre, og væksten kan blive endnu lavere.

Indsatsen bør dog tage udgangspunkt i det mere sandsynlige scenario, nemlig at der kommer en økonomisk opgang i anden halvdel af næste år og en årlig vækstrate på niveau med vækstraten i 2001.

IV ANBEFALINGER OM INDSATSEN

På grundlag af denne korte analyse er Kommissionen af den opfattelse, at det har afgørende betydning, at EU gør noget ved de økonomiske og politiske konsekvenser af angrebene i USA, primært ved en indsats, der fokuserer på at genoprette forbrugernes tillid og intensivt forfølger EU's langsigtede økonomiske mål.

IV.1 En afbalanceret kombination af forskellige indsats typer i EU ("policy mix")

ECB øgede i lighed med andre centralbanker straks likviditeten for at stabilisere markedet og nedsatte den 17. september de vigtigste rentesatser med 0,5 procentpoint til 3,75 %. Pengemarkedsforholdene i euroområdet synes rimelige under de givne omstændigheder. Hvis inflationen fortsat falder og løn aftalerne fører til moderate stigninger (der er planlagt omfattende lønforhandlinger i starten af næste år), vil det sandsynligvis øge spillerummet for pengepolitikken yderligere.

Skattepolitikken bidrager allerede til at stabilisere økonomien. Takket være stabilitets- og vækstpagten giver den hidtidige indsats mulighed for et vist finanspolitisk spillerum, uden at det går ud over målet på mellemlang sigt om, at statsfinanserne skal være i balance eller give overskud. Det er et afgørende led i indsatsen mod nedgangen at fastholde dette mål på mellemlang sigt. I modsat fald risikerer langtidsrenten at stige.

Adskillige medlemsstater gennemførte i starten af 2001 omfattende skattelettelser, som i alt udgjorde 0,5 % af BNP for EU som helhed. For første gang siden 1993 var der samlet en vis skattepolitisk lempelse i EU's økonomi, der udgjorde ca. 0,3 %.

Dertil kommer den måde, de såkaldte automatiske stabilisatorer fungerer på. Lavere vækst medfører mindre skatteprovenu og større udgifter for det offentlige (f.eks. arbejdsløshedsunderstøttelse). De seneste skøn viser et underskud på de offentlige finanser på 1 % af BNP i euroområdet i 2001 og 0,5 % af BNP i EU15, hvilket er 0,3-0,4 % af BNP lavere end niveauet i sidste års ajourførte stabilitets- og konvergensprogrammer.

Afmatningens budgetmæssige virkninger vil også kunne mærkes i 2002. Afhængigt af hvor længe væksten er om at komme i gang i 2002, vil de automatiske stabilisatorer atter fungere med varierende effekt i de forskellige lande.

Som led i en finanspolitisk konsolidering er det vigtigt at investere i menneskelig og social kapital for at øge EU's vækstpotentiale. Hvis afmatningen trækker længere ud, bør skattepolitikkerne give plads til øget finansiering af udfarende politikker, navnlig dem, der hurtigere kan føre til opfyldelse af målene i Lissabon-strategien. En sådan udvikling kan kun forekomme inden for rammer, alle er enige om, og på en måde, der til fulde overholder stabilitets- og vækstpagten.

IV.2 Strukture reformer og Lissabon-strategien

Lissabon-strategien lægger vægt på det positive, gensidigt forstærkende samspil mellem økonomi-, beskæftigelses- og socialpolitikken. Strategien er fortsat gyldig, da den fokuserer på at skabe en konkurrencedygtig, dynamisk og sammenhængende vidensbaseret økonomi.

De økonomiske reformer, reformerne af arbejdsmarkedet og moderniseringen af socialpolitikken er allerede med til at forbedre den måde, EU's økonomi og arbejdsmarkedet fungerer på. Det er så meget mere vigtigt at fortsætte med reformerne, nu hvor EU står over for økonomiske vilkår, som er meget forskellige fra dem, der var fremherskende, da Lissabon-strategien blev søsat.

Strukture reformer. Man har alt for ofte set, at sådanne reformer på mellemlang sigt i økonomisk betrængte perioder med urette opfattes som en supplerende byrde fremfor

som et led i løsningen af de aktuelle problemer. Erhvervslivet har udtryk tvivl om, hvorvidt der på baggrund af afmatningen i USA og kortsigtede valgspekulationer er vilje til at presse på for at gennemføre centrale reformer, der fuldfører det indre marked, bl.a. vedrørende energi, transport og finansielle tjenesteydelser samt forenkling af administrationen.

Der er mere end nogen sinde behov for strukturreformer. Navnlig vil effektive finansielle markeder, der understøttes af et håndfast tilsyn, kunne hjælpe EU med at genfinde stabiliteten. Det vil styrke EU's evne til at reagere over for anslag udefra. EU vil kunne få fuldt udbytte af euroen. Robuste og stabile retlige rammer er også af overordentlig betydning, når det gælder om at imødegå trusler mod stabiliteten, som kan opstå efter udvidelsen af EU.

Der er dog opstået tvivl, som er blevet bestyrket af sendrægtigheden i arbejdet med centrale forslag, som er under behandling i Rådet og Europa-Parlamentet, og af den forskelligartede kvalitet, hvormed de foranstaltninger, der allerede er opnået enighed om, gennemføres.

Som situationen nu er, skal EU vedkende sig sin forpligtelse vedrørende sit langsigtede mål og de fornødne strukturreformer. Dette vil understøtte skatte- og pengepolitikken og give mere spillerum.

For at dette kan blive til virkelighed, bør Det Europæiske Råd bekræfte sit engagement i at gennemføre Lissabon-strategien efter den tidsplan, der allerede er aftalt. Men engagementet skal følges op af troværdige handlinger, f.eks. hurtige fremskridt vedrørende centrale foranstaltninger inden Det Europæiske Råds møde i Barcelona næste forår.

For at give et håndfast og troværdigt signal om EU's vilje til forandring bør Det Europæiske Råd anmode Rådet om **at fremskynde arbejdet med inden Barcelona-topmødet at nå til endelig enighed** om telekommunikationspakken, EF-patentet og, vedrørende finansielle tjenesteydelser, UCITS-direktivet (investeringsinstitutter), regler om betalinger på tværs af grænserne og markedsmisbrugsdirektivet.

Endvidere bør der **inden Barcelona-topmødet opnås politisk enighed** om pakken vedrørende det fælles europæiske luftrum, pensionsfonedirektivet, de nye regler for transeuropæiske net og den foreslåede pakke vedrørende offentlige aftaler.

Dertil kommer, at medlemsstaterne skal øge tilliden **ved i praksis at anvende de EU-regler, der er opnået enighed om**, f.eks. de regler om at indføre mere konkurrence på de lokale telekommunikationsmarkeder, som trådte i kraft i januar i år, eller de nye regler om e-handel, som skal anvendes fra januar 2002. Hvis disse regler blev anvendt konsekvent i alle medlemsstater, ville det sætte gang i udviklingen af en vidensbaseret økonomi.

Indsatsen for at fuldføre det indre marked bør ses i nøje sammenhæng med indsatsen for at forbedre kvaliteten over for offentligheden af tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, som for en dels vedkommende får større betydning i økonomiske nedgangstider.

Den Europæiske Investeringsbank kan også i høj grad bidrage til at støtte Lissabon-strategien (jf. punkt IV.4).

Beskæftigelse. Lissabon-strategien udstikker de grundlæggende retningslinjer, som medlemsstaterne bør følge for at nå beskæftigelsesmålene og imødegå de beskæftigelsesmæssige følger af den aktuelle afmatning. De arbejdsmarkedsreformer, der skal gennemføres ifølge Lissabon-strategien og de efterfølgende retningslinjer for 2002, skal videreføres uden tøven.

Ved sådanne reformer bør indsatsen tage sigte på, at der ved ændringerne tages hensyn til balancen mellem fleksibilitet og sikkerhed. Kommissionen vil desuden inden årets udgang iværksætte et yderligere initiativ, der har til formål at forbedre arbejdsstyrkens beskæftigelsesegnethed og tilpasningsevne i tilfælde af fusioner og omstrukturering af virksomheder.

Der skal fortsat gennemføres reformer af skatteordninger og sociale ordninger, føres en aktiv beskæftigelsespolitik, tilskyndes til mobilitet og investeres i menneskelig kapital, navnlig via livslang læring. Der bør i særdeleshed lægges vægt på at gennemføre konkrete foranstaltninger, der kan sikre, at indsatsen fører til de forventede resultater med hensyn til øget deltagelse og erhvervsfrekvens. Medlemsstaterne bør ikke anvende ordningerne med førtidspensioner og lignende for at bekæmpe stigende arbejdsløshed.

EU skal endvidere sikre, at forpligtelsen fra Lissabon om at bekæmpe social udstødelse og sikre alle adgang til arbejdsmarkedet og til samfundet som helhed videreføres - uanset afmatningen - for at fremme den sociale samhørighed. Der skal samtidig tages hensyn til behovet for økonomisk bæredygtighed.

Endelig kan øgede investeringer i livslang læring og i social- og sundhedstjenester, ud over at bidrage til alles deltagelse i samfundslivet, også medvirke til at skabe nye beskæftigelsesmuligheder i sektorer, hvor stigningen i beskæftigelsen har været særligt lav i nogle medlemsstater.

Hvis medlemsstaterne og EU følger disse retningslinjer, som de bl.a. kommer til udtryk i retningslinjerne for beskæftigelsen for 2002, vil det være med til at underbygge forventningerne og begrænse stigningen i arbejdsløsheden og langtidsarbejdsløsheden, mens arbejdsstyrken forberedes til det næste opsving. Det vil medvirke til at tilpasse arbejdsmarkedspolitikkerne i EU.

IV.3 Sektorer med særlige problemer

Det står klart, at en række sektorer, der i forvejen mærkede virkningerne af den økonomiske afmatning inden den 11. september, er blevet alvorligt berørt af disse begivenheder. EU skal være åben over for fleksible metoder til at hjælpe de pågældende sektorer og yde enhver form for bistand, der er i overensstemmelse med EF-traktaten.

Kommissionen har for så vidt angår luftfartssektoren sagt, at den vil se positivt på støtte fra medlemsstaterne, der skal kompensere for tabene i de fire dages lukning af USA's lufrum og den deraf følgende direkte indvirkning på passagerernes tillid. Kommissionen vil også overveje at tillade fortsat støtte til forsikringsudgifterne ud over de 30 dage, der indtil videre er blevet tilladt, eller resten af året, hvis forholdene på forsikringsmarkedet tilsiger det. Endvidere vil Kommissionen i hvert enkelt tilfælde se nærmere på behandlingen af øget samarbejde mellem luftfartsselskaber,

der går ud på at fastholde regelmæssig beflyvning af mindre anvendte ruter eller at koordinere afgangstider uden for de travleste tidspunkter.

De nylige begivenheder må dog ikke bruges som en undskyldning for foranstaltninger på nationalt plan, der undergraver konkurrenceevnen for EU og EU's erhvervsliv. For luftfartssektorens vedkommende bør der f.eks. ikke sættes spørgsmålstejn ved grundlaget for tilladelsen til den seneste omgang statsstøtte til sektoren. Samtidig følges der nøje med i forholdene for den europæiske luftfartssektor i det nuværende klima. Alle andre fremgangsmåder ville ganske enkelt bremse den konsolideringsproces, der er nødvendig for en række centrale erhvervsgrøner. Et sådan konsolidering er vigtig, hvis virksomhederne, de ansatte og forbrugerne skal kunne få fuld gavn af det indre marked og de igangværende strukturreformer.

Endelig bliver det vigtigt, at der i reaktionen på krisens økonomiske virkninger på specifikke sektorer holdes øje med indsatsen andre steder i verden. Det er af afgørende betydning med en koordinering, bl.a. med USA, af eventuelle reaktioner for at sikre, at EU-virksomheder ikke udsættes for diskrimination, eller der opstår fordrejning af den internationale konkurrence. I første omgang kunne sådanne rammer udmønte sig i en adfærdskodeks.

IV.4 EIB's bidrag

EIB er EU's vigtigste kilde til langsigtet finansiering. Den kanalisere opsparring over til investering i nøglesektorer i økonomien, herunder investeringer til fordel for små og mellemstore virksomheder. Kommissionen opfordrer EIB til at intensivere sine aktiviteter til støtte for EU's indsats for at understøtte økonomisk aktivitet i Europa. Der bør især fokuseres på at skaffe finansiering af infrastrukturprojekter, at støtte den vidensbaserede økonomi og at hjælpe med at stabilisere langsigtede investeringer i sektorer, der er særlig hårdt ramt af afmatningen.

EIB bør fremskynde gennemførelsen af infrastrukturprojekter og fastholde en proaktiv holdning til at yde lån til sektorer, der i særlig grad er ramt af nedgangen, f.eks. telekommunikationssektoren og luftfartssektoren. EIB bør også fremskynde mobiliseringen af instrumenter, der skal finansiere mere risikobetonede aktiviteter, bl.a. støtte til EU's indsats for et vidensbaseret samfund. Ved at tage risici sideløbende med den private banksektor ville EIB bidrage til at opretholde tilliden i finanssektoren.

IV.5 Genoprettelse af tilliden, herunder økonomisk samarbejde, på internationalt plan

Udvidelse uden tøven. Udvidelsen af EU er et kraftfuldt redskab til at skabe et område med stabilitet, sikkerhed og velfærd i Europa. Kandidatlandenes og medlemsstaternes indsats for at udvide EU skal fremmes, såvel ved forhandlingerne som i forbindelse med førtiltrædelsesindsatsen. Kandidatlandenes solidaritet med EU i kølvandet for angrebene på USA har vist, at de er parat til at deltage i samarbejdet om den internationale indsats mod terrorisme.

Iværksættelse af en ny handelsrunde. Et vellykket startskud for en ny handelsrunde i november bliver også en vigtig brik i opbygning af tilliden, ikke kun for virksomheder overalt i verden, men også for i- og ulande i hele verden. Den nuværende økonomiske usikkerhed betyder, at liberaliseringen af samhandelen

kombineret med en reel udviklingsdimension er vigtigere end nogen sinde både økonomisk og politisk.

EU skal bekræfte sit ønske om, at der hurtigt iværksættes en ny runde, og indtage en endnu mere udfarende holdning, der fokuserer på multilateralisme, samtidig med at der også skal pustes nyt liv i regionale ordninger, navnlig Barcelona-processen, der vedrører EU's naboer i Middelhavslandene.

Udvikling og fattigdomsbekæmpelse. Alle politiske eller militære reaktioner på begivenhederne den 11. september skal knytte an til indsatsen for at gøre noget ved begivenhedernes økonomiske og sociale virkninger. Koalitionen mod terrorisme skal suppleres af en koalition for udvikling. Denne sammenkobling indgår i forvejen i EU's politik for fred og forebyggelse af konflikter. Udviklingsamarbejdet er med til at mindske etniske, sociale og regionale spændinger.

Virkningerne af begivenhederne er ganske vist betydelige i EU, men de kan være meget mere markante uden for EU og navnlig i udviklingslandene. Lavere global vækst, mindre private investeringsstrømme på internationalt plan og risikoen for, at ressourcer omlægges fra udviklingsbistand til andre prioriteringer, vækker med god grund bekymring.

Denne kombination af begivenheder understreger behovet for, at EU reagerer på en måde, der kan hjælpe de pågældende lande og sikre, at globalisering bidrager til vækst og social retfærdighed i hele verden. EU skal

- tage prioriteringerne og støtteniveauerne i EU's eksterne indsats op til revision
- opfylde løfter og sætte gang i gennemførelsen heraf med henblik på at opfylde de syv internationale udviklingsmål for 2015, som statscheferne har aftalt
- gøre noget ved den offentlige udviklingsbistand (ODA) på den kommende FN-konference om finansiering af udvikling (marts 2002)
- gøre noget ved ulandenes behov for bæredygtig udvikling i forbindelse med Rio+10-konferencen i Johannesburg i september 2002.

Internationalt retligt og politimæssigt samarbejde. De nylige begivenheder har føjet en ny "sikkerhedsdimension" til EU's internationale perspektiv. EU bør gå i spidsen og ikke blot tænke på den nærmeste fremtid, men prøve at udvikle redskaber, der bringer et effektivt samarbejde mellem politi- og retsmyndigheder på det internationale plan. En sådan udvikling vil være med til at bekæmpe terrorisme såvel i EU som i resten af verden. Den vil også bidrage til, at alle lande integreres i et globalt system med sikkerhed, velfærd og bedre udsigter for investeringer og udvikling.

Umiddelbart efter Det Europæiske Råds møde i Gent afholdes der en udvidet europæisk konference, der samler udenrigsministrene fra EU, de associerede lande, EFTA-landene og de lande, der er involveret i stabiliserings- og associeringsprocessen. Her vil man drøfte nogle af spørgsmålene vedrørende et sikkerhedsmæssigt og retligt samarbejde set i lyset af kampen mod terrorisme. Desuden er Rusland, Ukraine og Moldova blevet inviteret med til den efterfølgende arbejdsfrokost, hvor man vil drøfte de samme emner.

Humanitær bistand. Hvad angår situationen i Afghanistan har EU mobiliseret over 310 mio. EUR (over 100 mio. EUR fra Kommissionen) for at imødegå den humanitære krise, der berører den afghanske civilbefolkning. Bevillingerne vil sammen med bevillingerne fra USA og andre lande sikre en rimelig støtte i de kommende måneder til den humanitære indsats, som FN, Røde Kors/Røde Halvmåne og ngo'er har planlagt, også for det værst tænkelige scenario (op til 1,5 mio. flygtninge fra Afghanistan). EU skal hurtigt lade bevillinger komme til konkret udbetaling for i rette tid at støtte den humanitære indsats.

EU's humanitære indsats skal fortsat udelukkende være styret af de grundlæggende humanitære principper om neutralitet, åbenhed og upartiskhed. Det er af afgørende betydning for, at der kan skabes adgang og sikkerhed for hjælpearbejdere og den befolkning, der skal modtage hjælpen.

Afhængigt af hvordan situationen udvikler sig, ikke kun i Afghanistan, men i hele regionen, bør EU være parat til at bidrage med yderligere støtte, bl.a. ved at tillade, at Kommissionen kan hente ekstra midler fra nødhjælpsreserven på EU-budgettet.

Endelig skal EU fortsat være opmærksom på de potentielle humanitære konsekvenser af angrebene i USA for andre "følsomme" steder i verden. Det gælder navnlig lande, hvor der i forvejen er en problematisk politisk og humanitær situation, eller hvor der forekommer voldshandlinger blandt civilbefolkningen. Sådanne omstændigheder danner grobund for terroristaktiviteter, og de kan bidrage til yderligere destabilisering. Hvis sådanne situationer skulle forekomme, er det nødvendigt, at EU viser samme beslutsomhed og energi, også på det humanitære område, som for øjeblikket i forbindelse med Afghanistan-krisen.

V. Konklusion

EU har reageret effektivt over for de direkte konsekvenser af begivenheder den 11. september. Nu gælder det om, at EU's indsats ikke taber fart, og at der udformes en strategi over for de kommende politiske og økonomiske udfordringer på mellemlang og lang sigt.

De aktuelle økonomiske forhold, og navnlig den hidtil usete usikkerhed, er alvorlige. Det er derfor vigtigt, at EU reagerer på grundlag af visse centrale budskaber:

- EU befinder sig ganske vist i en alvorlig situation, men sunde økonomiske nøgletal betyder, at EU har en god udgangsposition over for den aktuelle krise. Medmindre det politiske klima forværres yderligere, er der grund til behersket forventning om, at der kan komme en begyndende økonomisk opgang fra anden halvdel af 2002. Det er vigtigt at bibeholde disse sunde nøgletal ved at bruge den rette kombination af indsatstyper.
- EU skal styrke indsatsen for at fokusere på målene på mellemlang og lang sigt, der er fastlagt i Lissabon-strategien. Dette bør inden Det Europæiske Råds møde næste forår følges op af vedtagelser af centrale forslag, der nu befinder sig på Rådets og Europa-Parlamentets bord.
- Der skal løbende holdes øje med de aktuelle begivenheders konsekvenser for enkeltsektorer. Foranstaltninger (navnlig generelle støtteordninger), som skader udsigterne for vækst og konkurrenceevne på lang sigt, skal imidlertid undgås. Der

skal især lægges vægt på at styre de sociale og beskæftigelsesmæssige virkninger af forværringen af den økonomiske situation.

- Den Europæiske Investeringsbank bør øge sit bidrag ved at yde lån, især til infrastrukturprojekter, for at fremme den vidensbaserede økonomi og for at hjælpe til at stabilisere langsigtede investeringer, også i sektorer, der er særlig hårdt ramt af afmatningen.
- Det er også vigtigt at opbygge tilliden på verdensplan. Et vellykket startskud for en ny handelsrunde i november skal være en vigtig brik i opbygning af tilliden. Samtidig skal EU bedst muligt udnytte sin samarbejds- og udviklingspolitik, navnlig over for de partnerlande forskellige steder i verden, som er mere sårbare over for den nuværende situation. Koalitionen mod terrorisme skal suppleres af en koalition for udvikling, og EU skal føre an i dette arbejde.
- Der skal fortsat arbejdes energisk på den vifte af foranstaltninger, der har til formål at forbedre samarbejdet om at bekæmpe terrorisme og at styrke sikkerheden for og beskyttelsen af Europas borgere (jf. de planer, der er opstillet af Rådet (almindelige anliggender og retlige og indre anliggender)). Man bør også overveje supplerende foranstaltninger, der ajourfører og tilpasser EU-bestemmelser, der eksisterer i forvejen, eller som blev foreslået inden begivenhederne i USA, f.eks. nye regler om hvidvaskning af penge og bestemmelser om asyl.
- EU's evne til at reagere på begivenheder, der omfatter biologiske eller kemiske stoffer, der truer menneskers sundhed, bør hurtigt styrkes, idet der skal bygges på erfaringerne fra det allerede eksisterende, meget stærkere system vedrørende trusler mod dyresundheden.
- Der skal sættes gang i dybtgående overvejelser om EU's politiske og udenrigspolitiske reaktioner på mellemlang og lang sigt med henblik på at styrke globale styreformer for at sikre en bæredygtig og retfærdig udvikling og fremme dialogen mellem civilisationerne.

Kommissionen vil fortsat holde øje med og rapportere om, hvordan situationen udvikler sig, og fremsætte relevante anbefalinger på grundlag af vurderingen. Den årlige økonomiske beretning og efterårsprognoserne senere på året giver endnu en anledning til at vurdere den økonomiske udvikling, når der foreligger mere håndgribelige oplysninger om markedernes, erhvervslivets og befolkningens reaktion i kølvandet på den 11. september.